Universitat de Girona
Oficina de Salut Laboral

PROCEDIMENTS EN MATÈRIA DE SEGURETAT I SALUT LABORAL	
PROTECCIÓ CONTRA ELS RISCOS DERIVATS DE LA UTILITZACIÓ D'AGENTS CANCERÍGENS I MUTÀGENS	
Codi: OSL-PR-008	**Juliol 2018 (versió 2)**

1. OBJECTE

Establir els mecanismes necessaris per al compliment de la legislació vigent sobre el treball amb agents cancerígens o mutàgens.

D'aquest procediment es desprenen les instruccions a seguir pel personal responsable de les activitats amb agents o substàncies cancerígenes o mutàgenes i pels diferents serveis implicats.

2. LEGISLACIÓ I DOCUMENTACIÓ DE REFERÈNCIA

- Reial decret 665/1997, de 12 de maig, sobre la protecció dels treballadors contra els riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens, durant el treball.

- Reial decret 1124/2000, de 16 de juny, de modificació de l'anterior.

- Reial decret 349/2003, de 21 de març, de modificació del primer i pel qual s'amplia l'àmbit d'aplicació d'aquest als agents mutàgens.

- Reial decret 374/2001, de 6 d'abril, sobre la protecció de la salut i seguretat dels treballadors contra els riscos relacionats amb els agents químics durant el treball.

- Guia tècnica per a l'avaluació i prevenció dels riscos relacionats amb l'exposició durant el treball a agents cancerígens o mutàgens (Institut Nacional de Seguretat i Higiene en el Treball).

3. DEFINICIONS

S'entén per agent cancerigen o mutagen:

Productes cancerígens de primera categoria

Substàncies que, se sap, són carcinogèniques per a l'home. Es disposa d'elements suficients per establir l'existència d'una relació de causa/efecte entre l'exposició de l'home a aquestes substàncies i l'aparició del càncer.

Productes cancerígens de segona categoria

Substàncies que poden considerar-se com carcinogèniques per a l'home. Es disposa de suficients elements per suposar que l'exposició de l'home a aquestes substàncies pot produir càncer. Aquesta presumpció es fonamenta generalment en:

- Estudis apropiats a llarg termini en animals.
- Un altra tipus d'informació pertinent.

Productes mutàgens de primera categoria

Substàncies que, se sap, són mutagèniques per a l'home. Es disposa d'elements suficients per establir l'existència d'una relació de causa/efecte entre l'exposició de l'home a aquestes substàncies i l'aparició d'alteracions genètiques hereditàries.

Productes mutàgens de segona categoria

Substàncies que poden considerar-se com mutagèniques per a l'home. Es disposa de suficients elements per suposar que l'exposició de l'home a aquestes substàncies pot produir alteracions genètiques hereditàries. Aquesta presumpció es fonamenta generalment en:

- Estudis apropiats en animals.
- Un altra tipus d'informació pertinent.

Els preparats que continguin alguna de les substàncies esmentades anteriorment.

Els següents procediments així com les substàncies o preparats que es produeixin durant els mateixos:

1. Fabricació d'auramina.
2. Treballs que suposen exposició als hidrocarburs aromàtics policíclics presents al sutge, al quitrà o a la brea d'hulla.
3. Treballs que suposen exposicions a la pols, al fum o a les boires produïdes durant la calcinació i l'afinament elèctric de les mates de níquel.
4. Procediment amb àcid fort en la fabricació d'alcohol isopropílic.
5. Treballs que suposen exposició a pols de fustes dures.

Les frases H són indicacions de perill (equivalents a les anteriors frases R) que regula el Reglament (CE) 1272/2008 CLP (classificació, etiquetat i envasat de substàncies i barreges de substàncies químiques) que estableix un nou sistema d'identificació de risc químic.

Seguidament es relacionen les equivalències existents entre les noves indicacions de perill i les anteriors frases

H350 Pot provocar càncer	-	R45
H340 Pot provocar defectes genètics	-	R46
H350i Pot provocar càncer per inhalació	-	R49
H351 Es sospita que pot produir càncer		

Aquestes característiques hauran d'estar reflectits en la corresponent fitxa de dades de seguretat (FDS) del producte.

4. COMUNICACIÓ D'ACTIVITATS

Per poder realitzar l'avaluació dels riscos derivats de l'exposició a agents cancerígens o mutàgens, la persona responsable de l'activitat haurà de comunicar a l'Oficina de Salut Laboral la presència o utilització d'aquest tipus d'agents, substàncies o preparats.

La persona responsable haurà de comunicar igualment a l'Oficina de Salut Laboral l'existència de canvis en l'activitat, concretament:

- Nous agents cancerígens o mutàgens a utilitzar.
- Canvis substancials de les condicions de treball (per condició de treball s'entén qualsevol característica del mateix que pugui tenir una influència significativa sobre la generació de riscos per a la seguretat i salut dels treballadors).
- Insuficiència de les mesures de prevenció i de protecció col·lectives i individuals adoptades.
- Incorporació o exclusió de treballadors exposats.

A efectes del present procediment es considera persona responsable de l'activitat, en cas d'activitats de docència el professor titular que autoritza la pràctica, i en cas d'activitats de recerca l'investigador principal del projecte.

5. IDENTIFICACIÓ I AVALUACIÓ DE RISCOS

A partir de la informació que es rebi per part de la persona responsable de l'activitat, els tècnics de prevenció han de realitzar la identificació i avaluació dels riscos relacionats amb l'exposició a agents cancerígens o mutàgens al treball.

En l'informe d'avaluació de riscos s'han d'indicar les mesures de prevenció i protecció que calgui aplicar, segons la legislació vigent (per risc d'exposició o per risc de contaminació).

L'avaluació haurà de repetir-se periòdicament i, en tot cas, cada vegada que es produeixi un canvi en les condicions que pugui afectar a la exposició dels treballadors a agents cancerígens o mutàgens. Com ja s'ha esmentat caldrà comunicar a l'Oficina de Salut Laboral els canvis substancials en les condicions de treball amb aquests agents.

S'haurà de revisar l'avaluació i les mesures de protecció col·lectives i individuals adoptades quan s'hagin detectat alteracions de la salut dels treballadors que puguin tenir el seu origen en l'exposició a agents cancerígens o mutàgens, o quan el resultat dels controls periòdics, inclosos els relatius a la vigilància de la salut, posin de manifest la possible inadequació o insuficiència de les mateixes.

6. MESURES DE PREVENCIÓ I REDUCCIÓ DE L'EXPOSICIÓ

Per a les activitats amb el risc d'exposició a agents cancerígens o mutàgens, la persona responsable de l'activitat haurà d'adoptar les mesures preventives que s'indiquen a continuació, per l'ordre indicat i dins del que sigui tècnicament factible:

1. En la mesura que sigui possible s'evitarà la utilització de productes cancerígens o mutagènics, mitjançant la seva substitució per una substància, un preparat o un procediment que, en condicions normals d'utilització, no sigui perillós o bé ho sigui en menor mesura per la salut o seguretat dels treballadors.

2. En cas que no sigui tècnicament possible substituir l'agent, la utilització del mateix es realitzarà en un sistema tancat.

3. Quan això no sigui possible s'haurà de garantir que el nivell d'exposició dels treballadors es redueixi a un valor tan baix com sigui possible.

4. L'exposició no ha de superar en cap cas els valors límits d'exposició professional per agents químics, establerts per a cada agent cancerigen o mutagen.
   S'entén per valor límit, el límit de la mitjana ponderada en el temps de la concentració d'un agent cancerigen o mutagen en el aire dins de la zona en que respira el treballador, en relació amb un termini de referència específic.

La persona responsable de l'activitat haurà d'aplicar igualment totes les següents mesures:

- Limitar les quantitats de l'agent cancerigen o mutagènic en el lloc de treball.
- Dissenyar els processos de treball i les mesures tècniques amb l'objecte d'evitar o reduir al mínim la formació d'agents cancerígens o mutagènics.
- Limitar al menor número possible els treballadors exposats o que puguin estar-ho.
- Evacuar els agents cancerígens o mutagènics en origen, mitjançant extracció localitzada o, quan això no sigui tècnicament possible, per ventilació general, en condicions que no suposin un risc per la salut pública i el medi ambient.
- Aplicar els procediments i mètodes de treball més adequats.
- Adoptar mesures de protecció col·lectiva o, quan la exposició no pugui evitar-se per altres medis, mesures individuals de protecció.
- Adoptar mesures higièniques, en particular la neteja regular de terres, parets i demés superfícies.
- Delimitar les zones de risc, establint una senyalització de seguretat i salut adequada, i permetre l'accés a les mateixes només al personal que hagi de treballar-hi, excloent als treballadors especialment sensibles a aquests riscos, i en particular a les dones embarassades o en període d'alletament.

- Les substàncies cancerígenes i mutàgenes han de emmagatzemar-se en un recinte o armari específic, convenientment retolat i vigilat (armari amb clau, accés controlat, ...). El control dels estocs ha de ser rigorós en el que es refereix a entrada de material i consums. S'haurà d'evitar tant la adquisició com la síntesi de quantitats superiors a les que s'hagin d'utilitzar en un termini de temps raonable.
- Registrar les persones implicades en aquests treballs, les quantitats i els productes manipulats.
- Disposar de la informació referent a aquests producte contemplada a les fitxes de dades de seguretat.
- Vetllar per a que tots els recipients, envasos i instal·lacions que continguin agents cancerígens o mutagènics estiguin etiquetats de manera clara i llegible, i col·locar senyals de perill clarament visibles, de conformitat tot això amb la normativa vigent a la matèria.
- Disposar de medis que permetin l'emmagatzematge, manipulació i transport segurs dels agents cancerígens o mutagènics, així com per la recollida, emmagatzematge i eliminació de residus, en particular mitjançant la utilització de recipients hermètics i etiquetats de manera clara i llegible, i col·locar senyals de perill clarament visibles, de conformitat tot això amb la normativa vigent en la matèria.
  Aquestes substàncies han de contenir-s sempre en recipients que evitin dispersions o vessaments, no només per fractures de l'envàs original, sinó degut a manipulacions incorrectes o qualsevol tipus d'accident.

Per a l'aplicació de mesures que impliquen el condicionament d'infraestructures caldrà la sol·licitud de les mateixes al vicerectorat de campus i infraestructures i al Sotim (Servei d'oficina tècnica i manteniment).

Dins de la planificació anual de l'Oficina de Salut Laboral es determinaran aquelles àrees o zones en les que caldrà realitzar mesures higièniques de control dels valors de concentració dels agents cancerígens o mutàgens, i la periodicitat amb que caldrà realitzar aquestes mesures.

7. MESURES D'HIGIENE PERSONAL I DE PROTECCIÓ INDIVIDUAL

Per a les activitats amb risc de contaminació per agents cancerígens o mutàgens, la persona responsable de l'activitat ha de prendre les mesures d'higiene personal i de protecció individual que s'indiquen a continuació:

a) Prohibir menjar, beure o aplicar-se productes cosmètics (crema de mans, protecció labial, etc.) a les zones de treball on existeixi aquest risc.
b) No deixar objectes personals a les superfícies de treball on existeixi aquest risc.
c) Proveir els treballadors de roba de protecció apropiada. És obligatori l'ús de bata.
d) Disposar d'un local habilitat com a vestuari per canviar-se quan es surti de la zona de treball. Prohibir accedir a altres espais, com despatxos, cafeteries, lavabos, etc. amb la bata o altra roba de protecció.
e) Guardar sempre la roba de treball separada de la roba de carrer i no rentar-la mai amb aquesta.
   La neteja de la roba de treball es realitzarà a la mateixa universitat o en una bugaderia especialitzada. El departament, àrea de coneixement o grup de recerca corresponents es responsabilitzaran del rentat i descontaminació de la roba de treball, quedant rigorosament prohibit que els treballadors s'emportin aquesta roba al seu domicili per a tal fi. En cas de contractar-se aquesta feina amb empreses idònies a l'efecte, caldrà assegurar que la roba s'envia en recipients tancats i amb etiquetatges que continguin els advertiments precisos.
f) Disposar d'un lloc determinat per a l'emmagatzematge adequat dels equips de protecció i verificar que es netegen i es comprova el seu bon funcionament, si es possible amb anterioritat i, en tot cas, després de cada utilització, i reparar o substituir els equips defectuosos abans d'un nou ús.

Els treballadors disposaran, dintre de la jornada laboral, de deu minuts per a la seva neteja personal abans de menjar i altres deu minuts abans d'abandonar el treball.

8. EXPOSICIONS ACCIDENTALS

En cas d'accidents o de situacions imprevistes que puguin implicar una exposició de treballadors amb agents cancerígens o mutàgens, la persona responsable de l'activitat o la que s'assabenti del accident, haurà d'informar immediatament als possibles afectats per tal que evacuïn la zona, així com al cap d'emergència del centre o edifici per tal que adopti les mesures apropiades en funció de l'abast de l'incident.

Mentre no s'eliminin les causes de l'exposició anormal, el responsable de l'activitat, juntament amb els responsables del pla d'autoprotecció del centre o edifici, hauran de prendre les mesures necessàries per:

a) Limitar l'autorització per treballar a la zona afectada exclusivament als treballadors que siguin indispensables per efectuar les actuacions de control de la situació.
b) Posar a disposició dels treballadors que hagin d'intervenir, la roba i equips de protecció necessaris, impedint accedir a la zona de treball sense les proteccions adequades.
c) Garantir el control de la situació i el restabliment de la normalitat sense risc d'exposició.

Els representants dels treballadors i els treballadors afectats hauran de ser informats de les causes que hagin originat aquestes exposicions accidentals, així com de les mesures adoptades pel control i solució de la situació.

9. EXPOSICIONS NO REGULARS

En les activitats no regulars, en les quals es pugui preveure la possibilitat d'un increment significatiu de l'exposició del personal, el responsable de l'activitat, una vegada esgotades totes les possibilitats d'adopció d'altres mesures tècniques preventives per limitar l'exposició, haurà d'adoptar, prèvia consulta als treballadors i a l'Oficina de Salut Laboral, les mesures necessàries per:

a) Evitar l'exposició permanent del personal, reduint la duració d'aquesta al temps estrictament necessari.
b) Adoptar mesures complementàries per garantir la protecció del personal afectat i, en particular, posar al seu abast roba i equips de protecció adequats que hauran d'utilitzar mentre duri l'exposició.
c) Evitar que persones no autoritzades tinguin accés a les zones on es desenvolupen aquestes activitats, bé delimitant i senyalitzant aquest lloc o bé per altres mitjans.

Els representants dels treballadors i els treballadors afectats hauran de ser informats de les causes que hagin originat aquestes exposicions no regulars, així com de les mesures adoptades pel control i solució de la situació.

10. DOCUMENTACIÓ

L'Oficina de Salut Laboral o el Servei de vigilància de la salut han de guardar la documentació indicada a l'article 9 del RD 665/1997, i han d'informar a les autoritats competents segons l'indicat a l'article 10 del mateix.

Aquesta documentació ha d'incloure:

- Els resultats de les avaluacions de risc. Criteris i procediments d'avaluació. Mètodes de mesurament, anàlisi o assaig utilitzats.
- Llistat actualitzat del personal encarregat de realitzar les activitats respecte de les quals les avaluacions revelen algun tipus de risc, indicant-hi l'exposició a la qual hagi estat sotmès.
- Historials mèdics individuals del personal exposat.

La persona responsable de l'activitat disposarà igualment de còpia de tota la documentació que l'afecti, excepte aquella que pel seu caràcter confidencial correspongui exclusivament als professionals de l'àmbit sanitari.

11. VIGILÀNCIA DE LA SALUT DELS TREBALLADORS

Des de l'Oficina de Salut Laboral s'ha d'oferir la vigilància de la salut en relació amb els riscos per exposició a agents cancerígens o mutàgens al treballadors exposats, sempre que es rebi la notificació de la persona responsable de l'activitat de la presència o utilització d'aquest agents.

Segons els RD 665/1997 ha d'oferir-se en les següents ocasions:

a) Abans del començament de l'exposició.
b) A intervals regulars en endavant, amb la periodicitat que els coneixements mèdics aconsellen.
c) Quan sigui necessari, per haver-se detectat en algun treballador de l'empresa, amb exposició similar, algun trastorn que pugui haver-se derivat de la exposició a agents cancerígens o mutàgens.

Tots els treballadors poden sol·licitar la revisió dels resultats de la vigilància de la seva salut.

Des de l'Oficina de Salut Laboral s'ha d'aconsellar i s'ha d'informar als treballadors del qualsevol control mèdic que sigui pertinent efectuar amb posterioritat al cessament de l'exposició.

12. FORMACIÓ I INFORMACIÓ DELS TREBALLADORS

La UdG ha de facilitar la formació necessària als seus treballadors exposats a agents cancerígens i mutàgens.

El contingut de la formació serà elaborat conjuntament entre els tècnics en prevenció de riscos laborals i la persona responsable de l'activitat, i aquesta formació serà facilitada de la forma que en cada cas es consideri més adient.

El personal ha de ser informat amb caràcter previ a l'inici de l'activitat, segons les dades disponibles i, en particular, en forma d'instruccions relacionades amb:

- Els riscos potencials per a la salut, fins i tot els riscos addicionals deguts al consum de tabac.
- Les precaucions que han de prendre per prevenir l'exposició.
- Les disposicions en matèria d'higiene personal.
- La utilització d'equips i de roba de protecció.
- Les mesures a adoptar en cas d'incident i per a la seva prevenció.
- Les mesures a adoptar en situacions d'exposició accidental i exposicions no regulars.

Aquestes instruccions les entregarà la persona responsable de l'activitat amb agents cancerígens o mutàgens. Els tècnics de prevenció podran assessorar en la redacció de les instruccions.

CONTROL DE CANVIS - Codi: OSL-PR-008		
Setembre 2012	versió 1	----------
Juliol 2018	versió 2	Inserció logotip nou i canvis en la maquetació